

Zastav se a ověř

45 minut · 2. stupeň ZŠ a SŠ · přibližně od 12 let

Rozpoznání rizikového požadavku a ověření vlastní cestou. Jedna vyučovací hodina bez skutečných účtů a osobních údajů žáků.

Před hodinou: 10 minut přípravy učitele

1. Přečti tento scénář a řešení. Vytiskni **pracovní list, 3 strany pro každého**, a řešení jen pro sebe. Rodinný list je dobrovolná čtvrtá příloha.
2. Vytvoř dvojice. Připrav tabuli se třemi sloupci: **Co chtějí / Co nevím / Jak ověřím**.
3. Pokud máš projektor, otevři prezentaci. Bez projektoru přečti modelové zprávy z listu. Žáci nepotřebují internet ani telefon.
4. Připrav dostupný kontakt školního metodika prevence nebo poradce pro případ, že se někdo po hodině svěří.

Co má žák na konci umět

- Najít konkrétní požadavek a signál tlaku, místo spoléhání jen na překlep nebo logo.
- Říct, co z ukázky nelze ověřit: totožnost, poctivost webu ani pravost hlasu.
- Navrhnout použitelný další krok: nepředat citlivý údaj a ověřit přes dříve známý kontakt nebo vlastní aplikaci.

Dohoda se třídou: „Pracujeme s vymyšlenými lidmi. Nechci vaše hesla, kódy, skutečné zprávy ani osobní příběhy. Za změnu názoru se body nestrhávají. Pokud se něco podobného stalo tobě, můžeš za mnou přijít po hodině.“

Přizpůsobení

U mladších žáků přečti každou zprávu nahlas a dej více času na zápis. U starších požaduj i nevinné alternativní vysvětlení. Žák může odpověď nadiktovat spolužákovi nebo použít větnou kostru: „Teď neudělám _____. Ověřím _____ přes _____.“

Cílem není označit vše za podvod. Bezpečný postup lze vybrat i tehdy, když pravost neznáme. Hodina není měřením zabezpečení žakových účtů.

Scénář hodiny · 0–24 minut

Čas	Činnost učitele a žáků	Co sleduješ
0–5 min Prezentace 1–2	Přečti dohodu. Promítni nebo přečti SMS A. Každý zapíše první reakci bez debaty: zaplatím / zprávu smažu / ověřím jinak / jiný krok. Nevyhlašuj správnou odpověď, požádej o dvě různá zdůvodnění.	Výchozí postup, nikoli známku. Nezesměšňuj chybnou volbu.
5–12 min Prezentace 3	Na tabuli společně doplňte tři sloupce. Ptej se: „Co přesně mám udělat? Co víme jen od zprávy? Jak jinak ověříme zásilku?“ Vysvětli rozdíl: logo, pěkná čeština, známý hlas a HTTPS mohou působit věrohodně, ale nenahrazují ověření.	Žák jmenuje požadavek a konkrétní nezávislý způsob ověření.
12–24 min Prezentace 4	Dvojice řeší A, B, C z pracovního listu. Dejte přibližně čtyři minuty na případ. Role: jeden popisuje možný tlak, druhý navrhuje ověření; u dalšího případu role vyměňte. Učitel obchází a ptá se „Odkud vezmeš ten kontakt?“	Nestačí „dám si pozor“ nebo „zeptám se odesílatele ve stejném chatu“. U B není nutné tvrdit, že jde o podvod.

Krátké vysvětlení, které můžeš použít

„Podvodník nepotřebuje, abych věřil všemu. Stačí, abych udělal jeden požadovaný krok: poslal peníze, vyzradil kód nebo něco nainstaloval. Když si nejsem jistý, krok pozastavím a ověřím ho jinou cestou. Nezávislý kontakt si vybírám já; neposkytuje mi ho právě ta podezřelá zpráva.“

Pokud třída nestíhá

Nezkracuj závěrečnou samostatnou úlohu. Zkrát' sdílení odpovědí při rozboru a u A a B vezmi od třídy jednu odpověď. Pro žáky s pomalejším čtením lze B zadat ústně.

Scénář hodiny · 24–45 minut

Čas	Činnost	Uzavření
24–34 min Prezentace 5	Rozbor A–C podle řešení: 6 minut. Pak dvojice 4 minuty nacvičují hovor C. Jeden přečte žádost, druhý odpoví větou, která kontakt ukončí a navrhne ověření; role si vymění. Pouze mluvené role, žádné skutečné volání.	Model: „Teď nic neposílám. Zavolám ti na číslo, které už mám uložené.“ Když blízkého nezastihnu, obrátím se na jiného známého; neposílám platbu pod tlakem.
34–40 min Prezentace 6	Každý samostatně řeší D na třetí straně. Nepromítej řešení. Žák zapíše konkrétní reakci, zdroj kontaktu a důvod, proč známý profil není dostatečný důkaz.	Přenos do nového prostředí. Tři kritéria jsou v řešení.
40–45 min	Odhal modelovou odpověď a nech žáky doplnit, co by změnili. Sesbírej nebo rychle projdi D. Nabídní rodinnou domluvu; nevyžaduj její vyplněnou kopii ani rodinné kontakty.	Výstup: žák pojmenuje jeden krok, který použije příště. Chybějící nezávislé ověření je téma pro další procvičení.

Hodnocení a návaznost

U D sleduj 3 kritéria: nepředání kódu, ověření přes dříve známý kontakt a vysvětlení omezené důvěry ve známý profil. U 3/3 žák v této úloze použil všechny kroky; 1–2/3 znamená konkrétní zpětnou vazbu; 0/3 je podnět k individuálnímu zopakování. Nejde o certifikát ani předpověď budoucího chování.

Domácí úkol je volitelný: rodina si domluví, jak ověřuje naléhavé žádosti, a pravidlo si jednou nanečisto vyzkouší. Žák škole nesdílí telefonní čísla ani soukromé rodinné heslo.

Podklady a hranice

Scénáře a didaktický postup jsou autorský výukový návrh Comensky, zatím bez pilotního ověření ve třídě. Nejsou reprodukcí skutečných zpráv.

- Policie ČR: podvodné telefonáty, tlak a ověření
- No More Ransom: ověřování jiným kontaktem, známé účty a HTTPS
- Linka bezpečí: pomoc dětem a studentům
- Comensky: krizový plán